

KULTTUURI

Turhia yleistyksiä pitää välttää

Yleisen edun suojan nimissä sananvapautta voidaan tietyissä tapauksissa rajoittaa

Mediatohtori

Sananvapauteen sisältyy rajoituksia, joilla suojellaan yleisiä etuja. Tarkoituksena on ylläpitää yleistä järjestystä kuten vähemmistöjen turvallisuutta ja uskonnon harjoittamista sekä estää rikokseen yllyttämistä tai väkivaltaisuuden levittämistä. Rajoitukset liittyvät useimmiten asioiden esitystapaan, ei varsinaiseen asiaan kertomiseen.

Rikoslaisa kielletyllä kiihottamisella kansanryhmää vastaan halutaan estää sellaisten lausuntojen tai tiedonantojen levittämistä, joissa uhataan, panellemaan tai solvataan esimerkiksi jotakin kansallista, rodullista tai etnistä ryhmää.

Vastaavanlaisen suojan saavat monenlaiset muutkin vähemmistöt kuten ateistit, ulkomaalaiset opiskelijat ja homoseksuaalit.

Uhkaukseksi mielletään mi-

kä tahansa vakavasti otettava aikomus, panelteluksi perätoin syytely ja solvaukseksi loukkaava nimitys tai ihmisarvon alentaminen. Väitteiden kriittinen tarkastelu kuitenkin poistaa toiminnan tahallisuuden. Hyväksyttävää on esimerkiksi kansanryhmän ominaisuuksien tieteellinen - ei-näennäistieteellinen - tarkastelu ja väitteiden perusteellinen.

Rajoituksilla pyritään estämään stereotyyppisten yleistysten levittämistä ja ennakkoluulojen vahvistumista. Jokainen samaan kansanryhmään kuuluva voisi joutua vainon kohteeksi. Kielellisen mediakäsittelyn pitäisi kohdistua henkilöön yksilönä, ei minkään viiteryhmän jäsenenä.

Eettisesti median toimintaa rajoittaa se, että etnistä alkupeurää, kansallisuutta, sukupuolta, seksuaalista suuntautumista,

vakaumusta tai muuta näihin verrattavaa ominaisuutta ei saa tuoda esiin tiedonvälityksessä asiaankuuluvasti tai halventavasti.

Tieto voidaan mainita, jos se on olennaista käsiteltävän asian ymmärtämiseksi tai valaise sitä. Esimerkiksi toisilleen tuntemattomien romanien keskinäistä välienselvittelyä uutisoitaessa etnisen taustan mainitseminen voi olla välttämätöntä tapahtumien syiden (verikostoperinne) ymmärtämiseksi.

Tärkeä julkaisuperuste voi myös olla esimerkiksi jonkin väestöryhmän ylläpidettyä rikostilastoissa tai poliisin kaipaamat silminnäkijähavainnot tummaihoinen ryöstäjien tavoittamiseksi.

Julkisen sanan neuvoston mukaan lehtijutun viittaukselle "kansallispukuista naisista" alusvaatteiden vohkijoina ei kuitenkaan ollut perusteita edes tä-

mäntäpöytäkiertämisinä, koska etnisellä taustalla ei voida selittää rikollista toimintaa. Toisessa tapauksessa pahoinpitelijän kutsuminen "vähemmistö-kansalaiseksi" ei ollut ongelma, koska nimitys ei viitannut mihinkään yksittäiseen kansanryhmään.

Rikoslaki kieltää myös väkivaltaisuuden valmistamisen ja levittämisen. Lainkohtaa ei kuitenkaan sovelleta tiedonvälityksen esimerkiksi sotatapahtumien raportoinnissa. Elokuvaan sisältyviä väkivaltaisuusviittauksia voidaan hyväksyä, jos niillä on taiteellista arvoa.

Uskonrauhan rikkomiskielolla halutaan suojata uskonnonharjoitusta ja uskonnollisia tunteita. Sananvapauden kannalta ongelmana on kuitenkin kiellettyjen asioiden monitulkintaisuus ja se, miten loppujen lopuksi määritellään jonkin yh-

teisön uskonnolliset arvot.

Rangaistavuus edellyttääkin loukkaamistarkoitusta eli korostettua tahallisuutta. Nykyinen kansanedustaja Jussi Halla-Aho tuomittiin hovioikeudessa sarkoihin, kun hän oli Koraaia tulkitsemalla yhdistänyt blogikirjoituksessaan islamin pedofiliaan.

Kohua herättäneiden Muhammed-aiheisten pilakuvien julkaiseminen Suomen Sisuryn verkkosivuilla ei rikkonut uskonrauhaa eikä Vapaa-ajattelijain liittoa kohtaan nostettu syytettä sen nettisivuillaan julkaisemista kristinuskonaiheista pilakuvista.

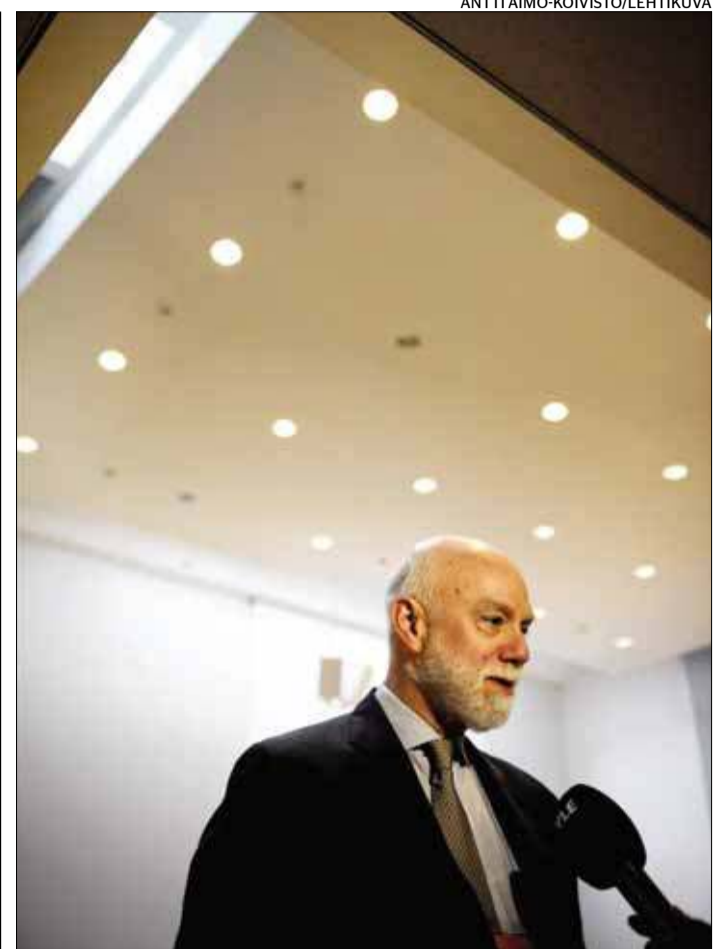
Muhammed-kuvat loukkaavat muslimien uskonnollisia tunteita, mutta menettelystä puuttui erityinen loukkaamistarkoitus. Vastaavasti evankelisluterilaiselta kirkolta edellytettiin, että valtaa käyttävänä instituutina se on siedettävä

myös tämännäistä itseensä kohdistuvaa kiihottamista.

Yleisen edun vastainen toiminta ei ole juurikaan koskettanut perinteisen median tiedonvälitystä. Ongelmia on syntynyt nimenomaan internetin verkkokeskusteluissa ja yksityisten henkilöiden ylläpitämässä blogeissa. Perinteisen median juridinen vastuu verkkokeskusteluista ulottuu vain sen itsensä ylläpitämille keskustelupaltoille ja niihinkin vain jos toimitus itse hyväksyy etukäteen keskustelussa julkaistavat mielipiteet.

Heikki Kuutti
heikki.kuutti@yu.fi

Viestintäoikeuden ja journalismietiikan asiantuntija, FT Heikki Kuutti arvioi Kalevan juttuja tällä palstalla. Arvion löytyvät myös internetistä osoitteesta www.kaleva.fi/mediatohtori. Mediatohtori jää nyt kesätauolle ja seuraava osa ilmestyy syyskuussa.

Guggenheim-museon ja säätiön puheenjohtaja Richard Armstrong ei pysty vielä antamaan kovin täsmällisiä vastauksia Helsinkiin mahdollisesti tulevan museon maksajista ja hyötyjistä.

Guggenheim-museon maksajat ja hyötyjät haussa

Antti Eerola STT

HELSINKI Kuka maksaa, kuka hyötyy ja minne se sitten tulisi? Kaksi miljoonaa euroa maksava selvitystyö nyky- ja modernin taiteeseen keskittyvän Guggenheim-museon saamiseksi Helsinkiin on edennyt puolimatkan krouviin. Maanantai-ilta oli Helsingin kaupunginvaltuuston vuoro keskustella Guggenheimista.

Valtuusto vaikutti sopuisalta ryhmältä museohanketta pohtimaan. Valtuutettuja kiinnosti kuitenkin vaihtelevissa määrin esimerkiksi se, kuka Guggenheimlystin maksaisi.

Guggenheim-museon ja säätiön pääjohtaja Richard Armstrong vastaili kysymyksiin, mutta ainakin toistaiseksi jokseenkin ympärypyöreästi. Ja ihmekös tuo: selvitystyö on vasta puolivälissä.

Silti esimerkiksi RKP:n Astrid Thors oli sitä mieltä, että hankkeen vaiheista olisi mielellään kuullut enemmän selviä faktoja. Eikä Thors varmasti ollut mielpiteensä kanssa yksin.

Vaikka vielä ollaan kaukana siitä, että Guggenheim-pytingin rakentaminen Helsinkiin jostakin alkaisi, sen mahdollinen sijoituspaikka puhutti valtuutettuja.

Museon sijoittaminen jonkin muualle kuin kaupungin keskustaan sai valtuustossa kan-

natusta monelta taholta.

Richard Armstrongin mielestä Guggenheim-museo kuitenkin kuuluisi aivan kaupungin keskustaan.

Vasemmisto tuntui suhtautuvan Guggenheimiin keskimäärin epäilevämmän kuin oikeisto. Esimerkiksi sosiaalidemokraattien Osku Pajamäki pohdiskeli, voisiko Bilbaon Guggenheim-museo määrävallallaan Euroopan uusiin hankkeisiin loppujen lopuksi kaataa koko Helsingin Guggenheimin.

Guggenheim ei silti tunnuta olevan leimallisesti poliittinen kysymys. Hyvä esimerkki tästä oli kokoomuksen Terhi Koulu-

miehen käyttämä puheenvuoro. "Harvoin olen ollut vasemmistoliiton kanssa samoilla linjoilla, mutta kyllä minuakin kiinnostaa, ketkä Helsingin Guggenheimista hyötyisivät", Koulu mies sanoi viitaten vasemmistoliiton Kati Peltolan juuri käyttämään puheenvuoroon.

Joitakin valtuutettuja huoletti Helsingin Guggenheimin mahdollisesti negatiivinen vaikutus suomalaisten taiteilijoiden arkeen. Heille vastasi Helsingin taidemuseon johtaja Janne Gallen-Kallela-Sirén.

"Taidetta on enää vaikea määrittää sen perusteella, minkä maan passi taiteilijalla on pöytätaskussa."

Taiteiden Yö etsii tekijöitä ja ohjelmaa

TAPAHTUMA Oulun Taiteiden Yö etsii tekijöitä 25. elokuuta järjestettävään tapahtumaan. Ohjelmistoa kerätään lähes tapahtumahetken saakka. Ilmoittautuminen tapahtuu Taiteiden Yön verkkosivuilla.

Lisätietoja tapahtumasta jaetaan torstaina Valveella järjestettävässä Oulun taiteiden yö ry:n kuukausitapaamisessa. Yhdistys on myös mukana viikonloppuna Oulun musiikkikeskuksessa järjestettävällä Pohjois-Suomen kirjamesuilla.

Taiteiden Yössä Oulun seudun kulttuuritoimijat tarjoavat ilmaista ja vapaata taidetta kaikille kaupunkilaisille. Tapahtuma järjestetään nyt neljättä kertaa. Tänä vuonna Taiteiden Yö on osa *Oulun Juhlaviikkoja*. (Kaleva)

Venäläisklassikko sai Facebook-väen puolelleen

KIRJAT Mihail Bulgakovin klassikkoteoksesta *Saatana saapuu Moskovaan* otetaan uusintapainos. Teos vei voiton Facebook-äänestyksessä, jossa ihmiset pääsivät vaikuttamaan, mistä WSOY:n kirjasta otetaan

uusintapainos. Kisaan osallistui kustantamolta yhdeksän teosta. Bulgakovin teoksen jälkeen eniten kannattajia sai Donna Tarttin *Jumalat juhliivat öisin*. Ääniä kilvassa annettiin yhteensä 473 kappaletta.

Kyseessä oli tietävästi ensimmäinen kerta, kun lukijat pääsivät suoraan sosiaalisen median kautta vaikuttamaan kustantamoiden uusintapainoksiin. WSOY:n kaunokirjallisuuden kustantaja Harri Virtanen pitää kirjallisuutta luontevana sisältönä sosiaalisessa mediassa.

Lukijat voisivat Virtasen mukaan esimerkiksi saada Facebookin kautta kirjojen tekstejä etukäteen luettavakseen. (Kaleva)

Markku Aalto Otavasta Tammeen

KIRJALLISUUS Markku Aalto siirtyy Kustannusosakeyhtiö Tammeen asiaproosan kustannuspäälliköksi. Filosofian maisteri Aalto aloittaa työnsä Tammissa elokuussa.

Otavasta Tammeen siirtävä Aalto keskittyy lähinnä elämäkertoihin, historiaan ja filosofiaan. Hänet palkittiin tänä vuonna Alvar Renqvist-palkinnolla ansiokkaasta kustannustoimittamisesta. (STT)

ULKOMAAT

Kallis tavara päätyy halvan pakkaukseen

Tshekissä yhä uusia varkauskiikkoja kassojen kiusana

Kari Jyrkinen
PRAHA Tšekki ovat tilastokärjessä, kun mitataan EU-maiden myymälävarkauksia. Kirkkumppaneina pysyvät myös Italian maat, kertovat tuoreet tilastot.

Uutista rydytti uutiskirjeenä CT24:n toinen paljastus. Tšekin myymälävarkaukset ovat kaksinkertaiset.

Suurten markkien hyllyjen suojissa on varsin helppo vaihtaa kallimpi tavara halvempaan tuotteen pakkaukseen. Kassakone lukee vain tuotteen koodin, ja kassojen painotus harva kassaa ehdiä avata laukkoja ja tarkastaa sisältöä.

Kun muoi rebellimienkin avulla pakkauksia vaihtaa.

PÄÄKIRJOITUS

Natsipuoluetta ei pidä sallia

Sananvapaus on tärkeä perusoikeus, mutta ei senkaan varjolla saa tehdä mitä tahansa. Hitleriä ihannoivan puolueen perustaminen sotii monia muita perusoikeuksia vastaan.

K. Suomessa on perustettu kansallisoikeudellinen ryöstäjäpuolue, joka rakentaa kansainvälinen suhteiden keskeiseksi osaksi. Tämän puolueen johtajien mukaan se on valmis ottamaan vastaan kaikki kansainvälinen suhteiden keskeiset asiat. Puolueen johtajien mukaan se on valmis ottamaan vastaan kaikki kansainvälinen suhteiden keskeiset asiat.

Jos historiallisiin johtajien halutaan oppia, oppi on se, että kansallisoikeudelliset suhteet ovat keskeisiä.

Kaleva 3.5.2011

Vinkkejä näpistelijoille

Ulkomaanosastolla julkaistu uutinen "Kallis tavara päätyy halvan pakkaukseen" kertoi Tšekin olevan EU-maiden kärkeä myymälävarkauksissa. Jutussa esiteltiin näpistelijöiden uudenlaisena toimintatapana kalliin tavaran vaihtaminen halvempaan tuotteen pakkaukseen ennen kassalla asiointia. Mikäli johonkin juttuun liittyy liian yksityiskohtaisia teon kuvauksia ne voivat muuttua ohjeiksi näpistelijoille ja houkuttella uusia tekijöitä myös muualla.

Toisaalta tässä jutussa korostettiin, että vaihtamiskonsti on ollut jo pidempään näpistelijöiden käytössä.

Ongelman julkistamista voidaan perustella myös sillä, että jutun avulla kauppiat ymmärtävät lisää omaa valvontaansa

nimenomaan tämännäisten näpistysten estämiseksi.

Kaleva 4.5.2011

Helppo maalitaulu

Uutisissa "Tuppurainen sai kakkapostia Oulusta" käsiteltiin tuoreen oululaisen kansanedustajan Tytti Tuppuraisen saamaa "perinteistä ruskeaa kirjelmätyötä" eduskuntaan. Tavarana oli toimitettu hänelle valkoisessa kirjevuorossa ilman lähettäjän yhteystietoja. Vaarana on, että näytettävän uutisoiminn seurauksena vastaavanlaisen kansanedustajapostien lähettämisen yleistyy. Asian julkistamista kuitenkin tukee sen yhteiskunnallinen kytkentä ja poliittiseen toimintaan liittyvä mahdollinen painostus, joka tosin jäi jutun lukijoille epämääräiseksi.

Tuppurainen itseään ei lähentynyt tulkitsemaan lähettäjän

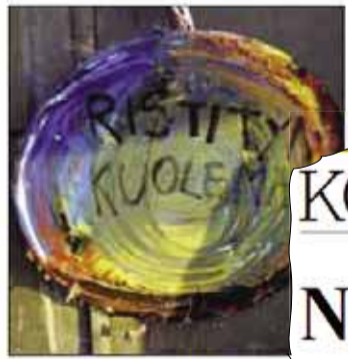
Raahessa rikottiin kirkon ikkunoita ja esitettiin uhkaus

Kaleva

RAAHE Raahen kirkosta rikottiin kaksi ikkunaa maanantain aikana. Paikalle oli jätetty lisäksi erivärisillä maaleilla töhritty liikennekiikku, jossa oli teksti "Ristityn kuolema".

Rikosylikonstaapeli Heikki Jorjka Jokilaaksojen poliisista arvelee, että asialla voisi olla jonkin hölmölevä koulutaisporukka. Toinen mahdollinen vaihtoehto olisi, että kyseessä olisi joku kaikkiaan jonkinlainen performanssi.

"Väri on ilmeisesti ohjelly-

Jalankulkuväylän liikennemerkki varastanut naulaisi teesit Raahen kirkon oveen.

Kaleva

Natsit ulos Suomesta

Kalevan pääkirjoituksessa "Natsipuoluetta ei pidä sallia" vastustettiin voimakkaasti Suomen suunniteltua "kansallisoikeudellista työväenpuoluetta". Puolueella olisi selkeä kytkentä natsi-Saksan samanhenkiseen puolueeseen ja Saksan diktaattoriin Adolf Hitleriin.

Kaleva 11.5.2011

Kirkollinen uhkaus

Raahelaisessa kirkossa oli rikotut kaksi ikkunaa ja paikalle oli jätetty erivärisillä maaleilla töhritty liikennekiikku, johon oli tekstattu sanat "Ristityn kuolema". Kaleva uutisoi tapahtuman tavanomaisena ilkvallante-

Tuppurainen sai kakkapostia Oulusta

Mirja Niemitalo Kaleva

OULU Tuore kansanedustaja, oululainen Tytti Tuppurainen (sd.) on ehtinyt saada niin sanotun perinteisen ruskean kirjelmätyksen eduskuntaan.

"En ole koskaan aiemmin saanut tällaista", Tuppurainen äimistelee.

Tuppurainen sai kakkapostia tiistaina. "Se oli lähetetty Oulusta valkoisessa kirjevuorossa, nimi oli kirjoitettu pölkkykirjain-

in", Tuppurainen kertoo. Lähettäjä ei ollut pannut läheeseen nimeään. "Tosi nolota näyttää kannalta", Tuppurainen sanoo.

Kuskea kirje oli Tuppuraisen äimäinen. Hän kertoo, että toinen oululaispoliitikko, ministerinä toiminn Liisa Kosaari (sd.) oli aikoinaan ollut ruskeaa postia Oulusta. Kosaari on ollut Oulusta, ja tällainen kirje on ollut kirkon ovesta.

Kansanedustaja Tytti Tuppurainen ei alo lannistua saamasta haisevasta postista.

on lähtenyt mukavasti käännettäväksi. Hän sai paikan suuressa kansassa samoin kuin metsätalousvaliokunnassa. Tuppurainen avustaa työskentelemään Oulussa, mutta aloittaa vielä filosofian ja kauppatieteiden maisteri Mia Kurvin kanssa.

KOTIMAA

Nettiriippuvainen kärsii psyykkisistä vaivoista

Verkossa nysvääminen on poissa opiskelijan harrastuksista

Kaisa Myllylä STT

ESPOO Pelit, keskustelupalstat, Facebook ja päättymätön uutisvirta ovat kaikille opiskelijoille oia arkipäivää, ja monelle myös arkipäivän ongelma.

Yliopilaiden terveydenhoitosäätiön (YTHS) sekä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen selvityksen mukaan 42 prosenttia opiskelijoista kokee viettävänsä internetissä enemmän aikaa kuin on alun perin suunnitellut.

Opimot saattavat tuntua tylsiltä ja kurjilta, joten sitten mennään surffailuun.

Marjo Koikko psykologi YTHS

Kala vedessä vai verkkoon takertuminen

Mahdollisuutta: Netissä haetaan tietoa luontevasti vapaa-ajalta ja opinnoista. Monet pitävät viihdyttävänä olevien ystävien ja sukulaisten.

Median seurustelun verkkosivustolla on harmaita. Netistä voi löytää...

Kaleva 19.5.2011

Verkon pauloissa

"Nettiriippuvainen kärsii psyykkisistä vaivoista" -jutussa kerrottiin Yliopilaiden terveydenhoitosäätiön ja Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen selvityksestä, jonka mukaan internetin pelit, keskustelupalstat, Facebook ja päättymätön uutisvirta aiheuttavat monelle opiskelijalle arkipäivän ongelmia. Viidennessä kärkeä jona erilaista psyykkisistä ja sosiaalisista ongelmista, kuten yksinäisyydestä, kiusatuksi tulemisesta tai masennuksesta.

Internetin käyttö on kuitenkin siinä määrin yleistä, etteivät juttussa esiintyneet ilmiöt leimaa yksittäistä nuorta henkilöä tai nuoria ryhmää. Kritisoi netti-riippuvuus ei ole myöskään kenenkään kohdalla ulkoisesti havaittavissa oleva piirre. Lisäksi jutun taustalla on tutkimustietoa, jota hyödyntämällä ongelmien saatetaan pystyä puuttamaan.